

Samtal om stöd till barn och föräldrar i samband med konfliktfyllda separationer eller vårdnadstvister

Välkomna önskar

Ulrika Heie (C) riksdagsledamot

Fredrik Lundh Sammeli (S) riksdagsledamot

Anne Marie Brodén (M) styrelseordförande och

Cecilia Sjölander, generalsekreterare

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Att sträva mot

- minska **konflikterna**
- lämna parrelationen och fokusera på **föräldrarelation**
- vara **känslomässigt tillgängliga** gentemot barnet
- **acceptera** den andras föräldraskap
- **struktur** som beaktar barnets synpunkter och som förändrats i takt med barnets utveckling

Jennifer McIntosh med forskarteam i Australien (2005).

Att vara barn när föräldrarna tvistar om vårdnad, boende eller umgänge

Maria Eriksson
maria.eriksson@esh.se

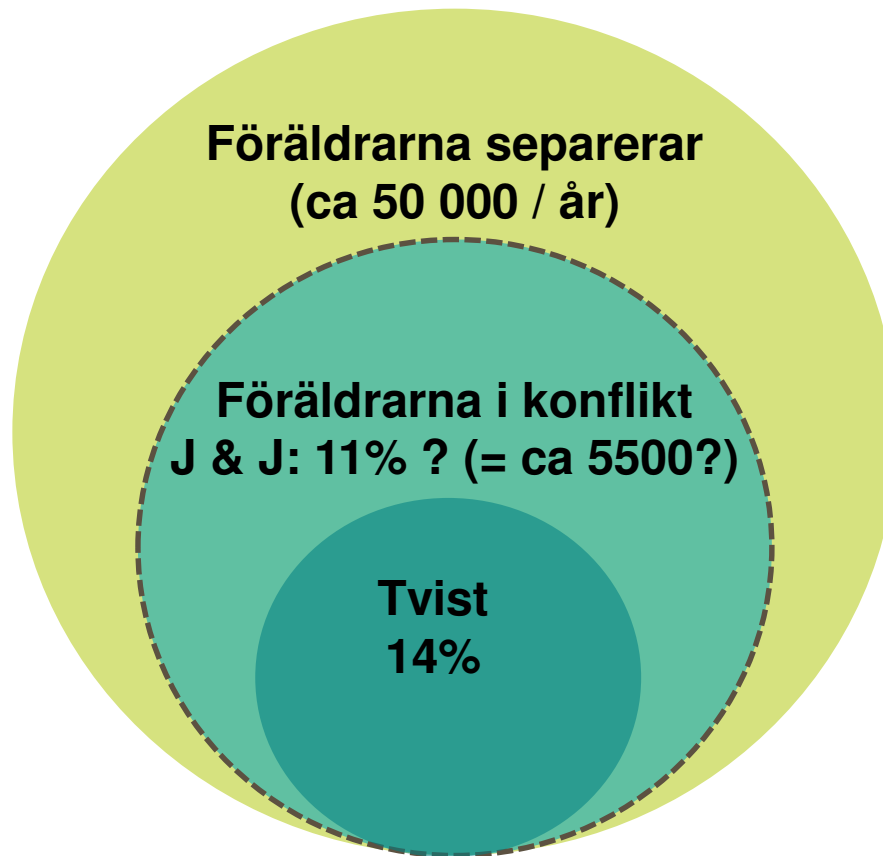
**Föräldrarna separerar
(ca 50 000 / år)**

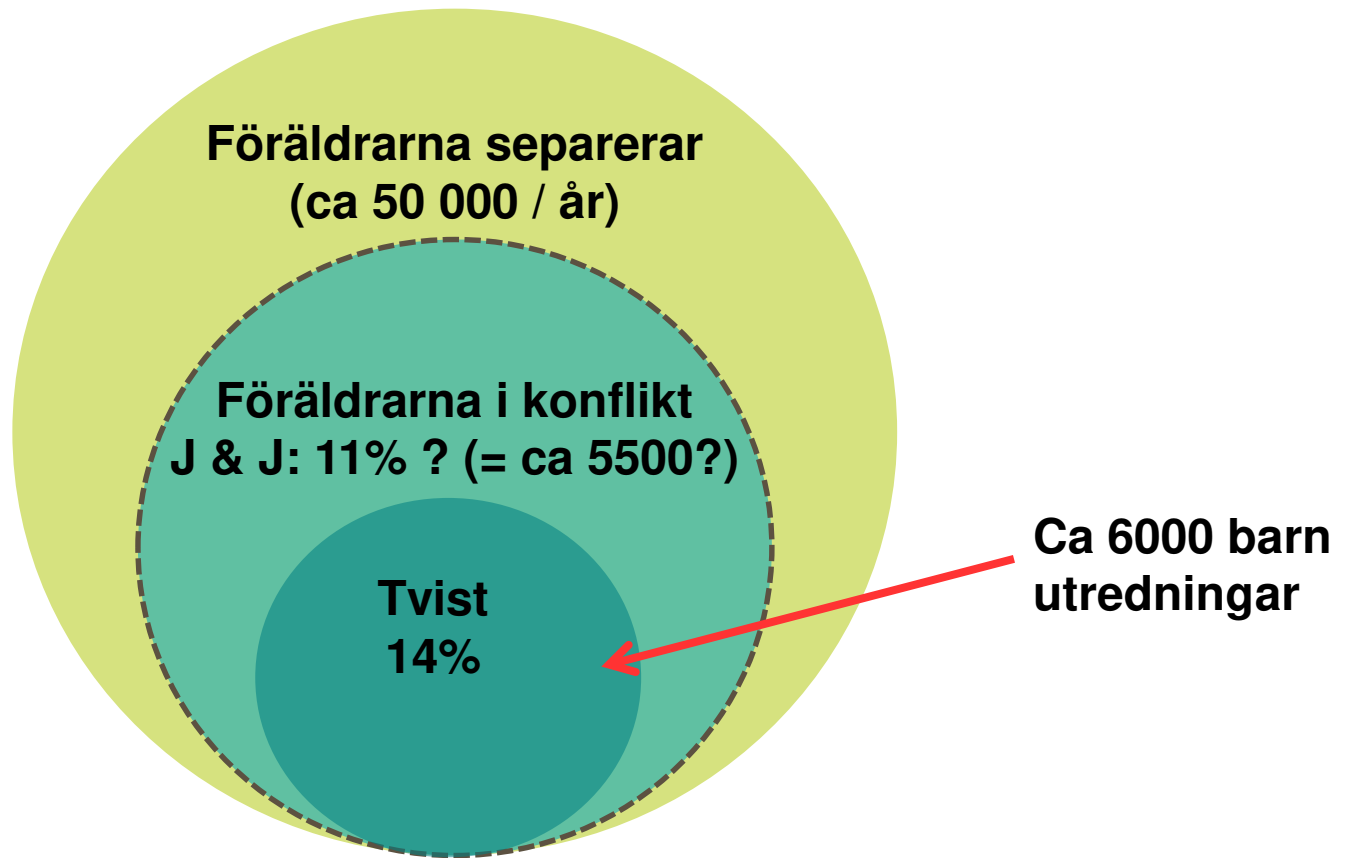

**Föräldrarna separerar
(ca 50 000 / år)**

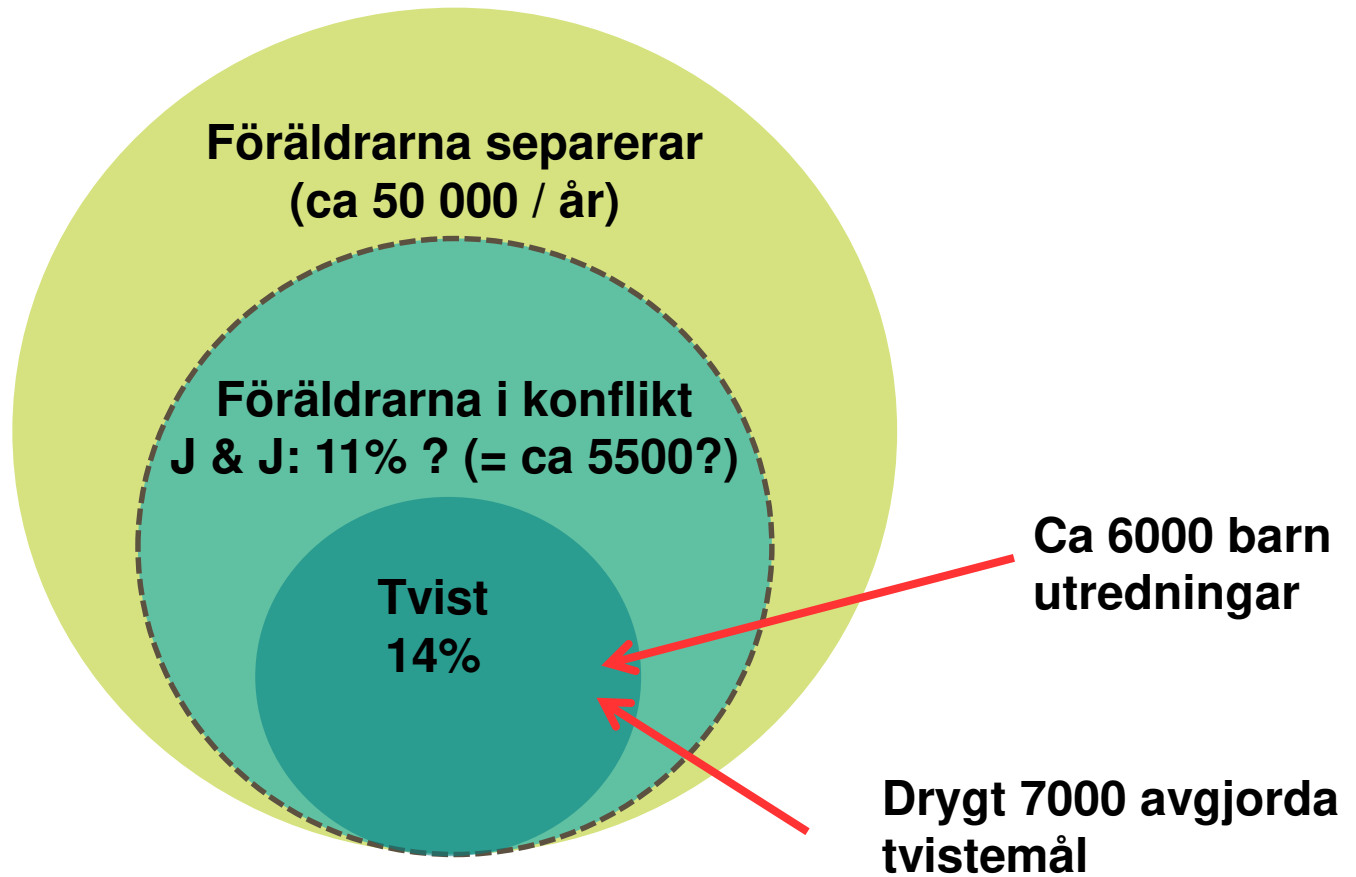
**Föräldrarna i konflikt
J & J: 11% ? (= ca 5500?)**

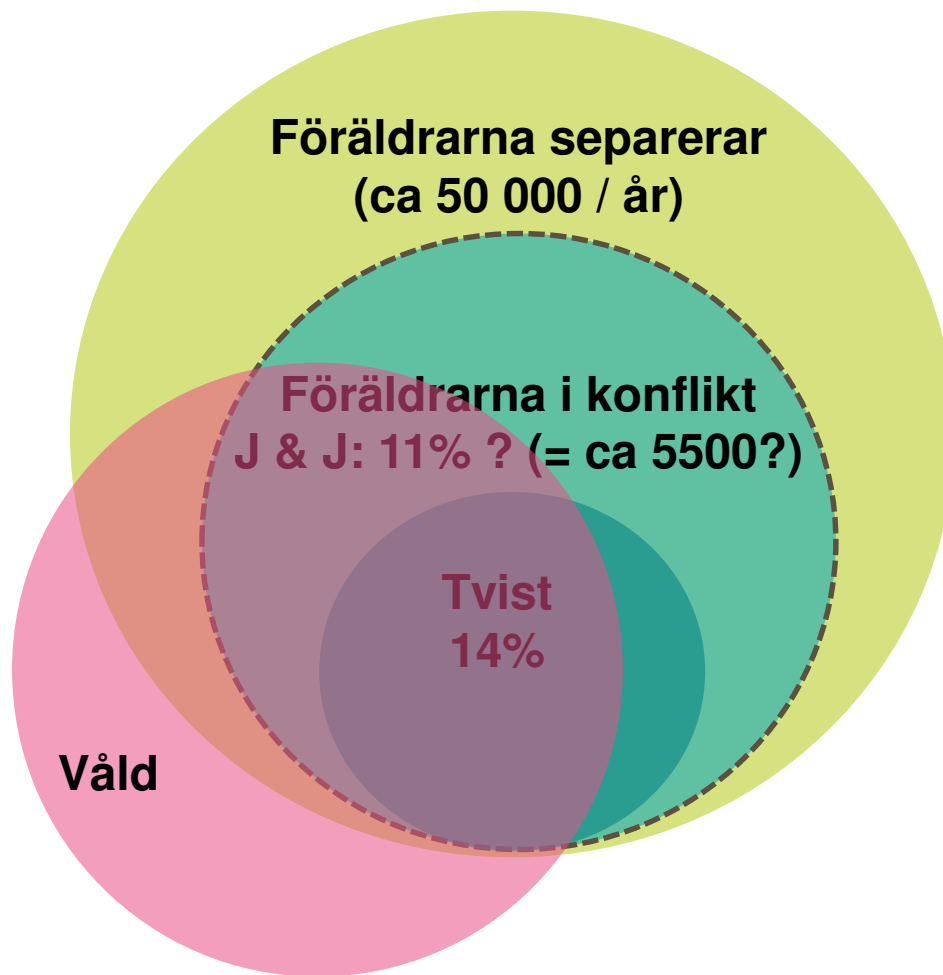

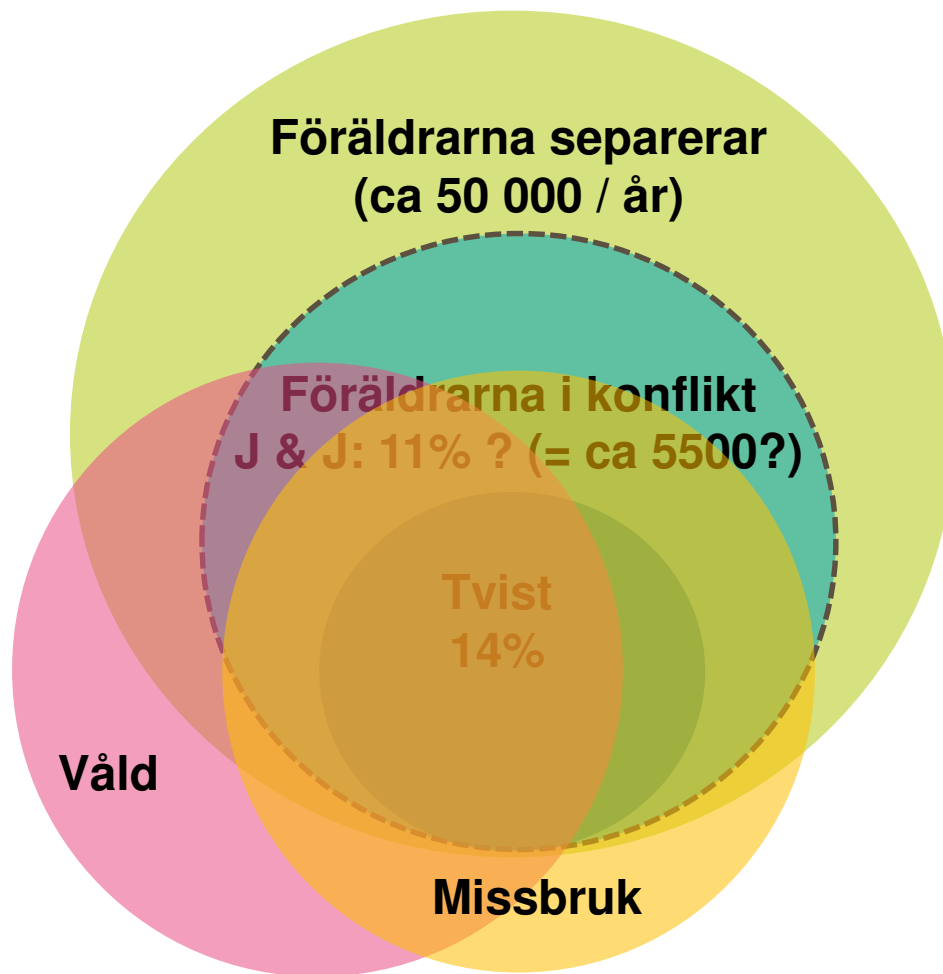

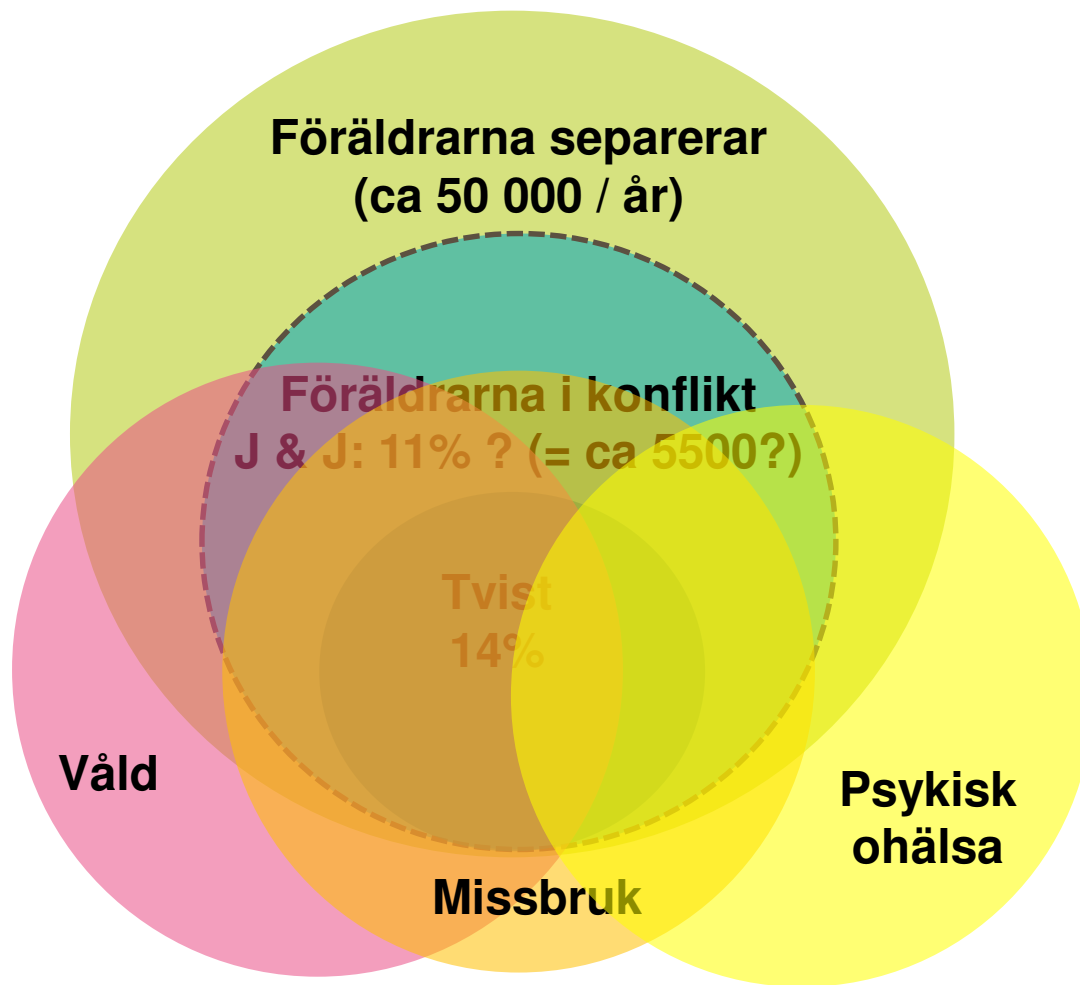

Så vad vet vi om barnens situation?

Svåra och långvariga konflikter mellan föräldrar får negativa konsekvenser för barns hälsa och utveckling både på kort och lång sikt

Rättsliga tvister om vårdnad, boende eller umgänge överlappar annan utsatthet (våld, missbruk, psykisk ohälsa) **i mycket hög grad**

→ Den uppdelning som görs både i politik, lagstiftning och praktik, mellan ”barnavård” och ”familjerätt” rimmar illa med det vi vet om dessa barns situation;

→ barn vars föräldrar tvistar i domstol = ”barnavårdens” barn;
dvs den ordning vi har idag är orimlig i ett barnrättsperspektiv

Så vad vet vi...? Forts.

Vi kan inte på ett enkelt sätt använda kunskap om vad barn med separerade föräldrar ”i allmänhet” behöver till att dra slutsatser om vad barn med tvistande föräldrar eller annan utsatthet behöver.

Exempel 1:

För barn med separerade föräldrar ”i allmänhet” är det *positivt* med fortsatt kontakt med båda föräldrar

Jonhed (fd Forssell) (2016): På gruppnivå *ingen fördel* för barn som upplevt våld att ha fortsatt kontakt med våldsutövaren (i dessa fall pappan)

Exempel 2:

Barn med separerade föräldrar ” i allmänhet” vill komma till tals men *inte bestämma* om vårdnad, boende och umgänge

Utsatta barn (utöver separationen) vill i högre grad *bestämma själva* (t.ex. Eriksson & Näsman 2011; Parkinson m.fl. 2007; Smart m.fl. 2001)

Barns perspektiv på situationen efter separation / vid tvist

”I de här sammanhangen sågs särskilt utformat stöd, en oberoende röst och ett juridiskt ombud som centrala för barns välmående. Barn kommer att tydligt hävda sina rättigheter till självbestämmande om relationerna i familjen är förtryckande eller kränkande” (Neale, 2002, 469)

Kontakter med myndigheter förtryckande?

Tycker du att det är viktigt att man som barn som du får berätta hur man känner och tycker att det är?

Rasmus (10): Ja [Intervjuare: *ja*], annars går det inte [Intervjuare: *Annars går det inte nej*] Det är som om en kille bara säger vad jag ska säga är sant om mitt liv. Han kan inte bara säga, “han gillar honom” [pappan] om jag till exempel inte gillar honom, då kan inte [socialarbetare] eller vem som helst säga “han gillar honom för han sa inte på första mötet att han inte gillar sin pappa. Ja, han gillar honom”. Det är som man tänker att de *styr* över mig, de styr mitt liv. Vad jag vill och vad jag inte vill [Intervjuare: *mm*].

(ur Eriksson & Näsman 2011)

I spänningsfältet mellan olika perspektiv på barnet

Delaktighetsperspektiv

- * Barn som aktörer med kapacitet att handla, interagera och påverka sina barndomar här och nu;
- * Kompetensorienterat perspektiv på barns vilja (Singer 2000).

Omsorgsperspektiv

- * Barn behöver omsorg, ledning och skydd från vuxna;
- * Behovsorienterat perspektiv på barns vilja (Singer 2000)
- * Barns behov av att få sina upplevelser av utsatthet giltiggjorda (jfr Leira 1990)

→ Tar vi det bästa från båda perspektiven och kombinerar dem i ett holistiskt perspektiv på barnet, eller tar vi det problematiska från båda perspektiven så att barnet varken får makt/inflytande eller vuxnas omsorg?

Olika perspektiv på risk

Föräldrabalken, kapitel 6

2 a § Barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall det fästas avseende särskilt vid

riskan för att barnet **eller någon annan i familjen** utsätts för övergrepp eller att **barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa**, och

barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad. Lag (2006:458).

En dubbel moral för fäders föräldraskap? (Eriksson 2003)

”En dålig förälder men en bra pappa” kulturellt begripligt:

*Jag tänker så här att det är ju ändå barnens pappa. Och för barn, det är ju väldigt olika, nu tror jag i och för sig att barn ser väldigt mycket mer än vad man kanske tror. De ser mer än vad man.... Men samtidigt så har, **pappan har misshandlat, men han kan vara jättebra, göra roliga saker med sina barn. Vara engagerad i skolgång och så på olika sätt. Därmed inte sagt... han ger ju inte trygghet***
(familjerättssekreterare, i Eriksson 2003)

→ Vad har hänt på 20 år? Kan (våldsutövande) pappor fortfarande bedömas på det sättet?

Ett komplext problem + omstritt vad som ska betraktas som risk + starka normativa föreställningar om föräldraskap och kön, barn och barndom etc. – ***vad betyder det??***

Vem är ansvarig för att hantera barns utsatthet förknippad med rättsliga tvister?

Vem är ansvarig för att hantera andra former av utsatthet när det också pågår en rättslig tvist?

Vilket är mitt professionella uppdrag?

Vad ska utredas?

Hur ska det utredas?

Vilket/a perspektiv styr tolkning och bedömning?

Vilka insatser är lämpliga?

Osv.

→ Betydelsen av forskningsbaserat stöd till professionella bedömningar liksom metoder för att hjälpa barn och föräldrar

Samverkansteam – för barn och föräldrar i samband med separation 2014 - 2018

Malmö, Helsingborg, Nacka, Västerås och Norrköping

Fyra gemensamma mål

1. Erbjuder ett samordnat tvärprofessionellt stöd till barn och föräldrar
2. Använda DOORS - ett gemensamt frågeformulär
3. Erbjuder insatser till barn och föräldrar
4. Utveckla och pröva former för barnets delaktighet

Två utvärderingar

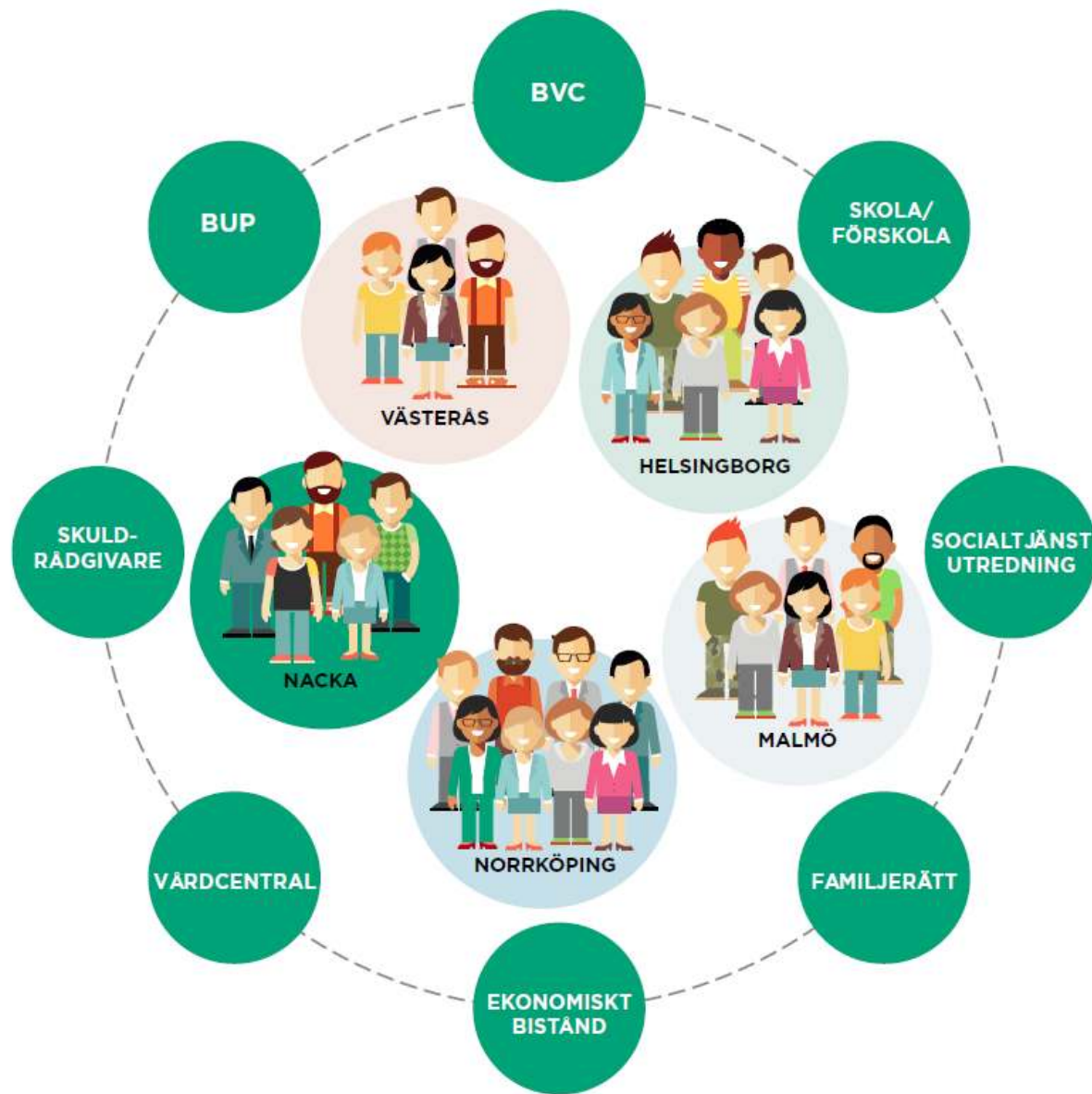
- Barns och föräldrars situation och upplevelser av stödet, samt DOORS
Maria Eriksson, professor
Ersta Sköndal Bräcke Högskola

- Samverkan
Berth Danermark, professor
Örebro universitet

- Rättsutredning som undersökt DOORS i en svensk kontext.
Anna Kaldal, professor vid barnrättscentrum, SU

Samverkan - teamens arbete

Västerås

Familjerätt (samordnare)

Elevhälsa

Familjecentral

Norrköping

Familjerätt (samordnare)

Elevhälsa

Våld i nära relation

Utredningsenhet socialtjänst

Mottagningsenhet socialtjänst

Barnhälsan

Socialtjänstens öppenvård

”Det är oerhört viktigt med kontinuiteten i teamet, den måste vi fortsätta att värna om. Att vi träffas på regelbundna möten, en bestämd tid varje vecka. Att alla kompetenser fortsätter att vara representerade är otroligt viktigt. Det är det som gör skillnad mot traditionell handläggning.”

Citat från kommunrapport

DOORS – Detection Of Overall Risk Screen

- Screening - ökad chans att ge rätt hjälp
- Familjer i konflikt har ofta fler belastningar
- Ger en **samsyn och tydlighet** över vad som är problematiskt både i kontakt med familjen och mellan professionella

1. Din kulturella och religiösa bakgrund	
1. Är det något vi behöver veta om din kultur eller religion för att kunna hjälpa dig?	☐ Ja ☐ Nej
2. Om separationen	
1. För hur länge sedan separerade du från den andra föräldern? ..... år ..... månader ☐ Aldrig bott ihop	
2. Som du uppfattat det; vem avslutade förhållandet? ☐ Jag ☐ Den andra föräldern ☐ Båda ☐ Aldrig haft ett förhållande	
3. Markera de ord nedan som beskriver hur du idag känner kring att vara separerad/skild från den andra föräldern: ☐ bra/nöjd ☐ accepterat/gett upp ☐ ledsen/nedstämd ☐ olycklig/upprörd ☐ frustrerad/irriterad ☐ orolig/bekymrad ☐ uppgiven/hopplöst ☐ rädd/skrämd ☐ generad/förödmjukad ☐ svartsjuk/bitter ☐ arg/förbannad ☐ chockad/förkrossad	
4. Har du träffat ditt/dina barn regelbundet under det senaste halvåret?	☐ Ja ☐ Nej
5. Anser du att de nuvarande umgängesformerna fungerar bra för barnet/barnen? Om inte, anser du att: a. Barnet/barnen skulle ha glädje av mer umgänge med den andra föräldern? b. Barnet/barnen skulle må bättre av minskat umgänge med den andra föräldern? c. Du har rätt till utökad umgänge med ditt/dina barn?	☐ Ja ☐ Nej ☐ Ja ☐ Nej ☐ Ja ☐ Nej
6. Hur bestämdes det nuvarande umgänget? ☐ Gemensamt ☐ Jag bestämde ☐ Den andra föräldern bestämde ☐ Barnet/barnen fick välja ☐ Vid familjerätten ☐ Via advokater ☐ I rätten ☐ Annat sätt	
7. Hur många gånger har du och den andra föräldern vänt er till tingsrätten till en rättslig förhandling? ☐ Ingen gång ☐ En gång ☐ Två gånger ☐ Tre eller fler ☐ Vet ej	

”Det blir en positiv spinn-off-effekt med frågor kring ”Har den andra föräldern sökt hjälp för hälsoproblem?” För de kanske inte har tänkt på den andra förälderns välbefinnande på årat. Plötsligt får den frågor om det, och det har hänt i flera fall att det satt igång ganska positiva processer.”

Citat från teammedlem

Insatser till barn och föräldrar

- En förälder får stöd, oberoende av medföräldern
- Fokus på stöd – ej samarbete om barnen
- Budget- och skuld, enskilda samtal, BIFF, Skilda världar, behandling, korsvis möten, terapi på vårdcentral
- In via elevhälsa – sedan knyts fler insatser på

Barn har erbjudits generellt stöd, barn som befinner sig i konfliktfyllda situationer har i viss mån erbjudits stöd. Barn som utvecklat symptom har i liten utsträckning erbjudits stöd.

Att stärka barnets delaktighet

- Ambition att träffa alla barn och erbjuda samtal
- Barnanpassade miljöer
- Erbjuder barn uppföljning
- ”Kommer längre i arbetet med föräldrar tack vare barnsamtal”
- Kollegiala läsningar av utredningar med fokus på barns delaktighet

För barnens skull

<https://www.youtube.com/watch?v=9mj4laE3v2s>

Örebro universitet, professor Berth Danermark

*”...om samverkan ska generera goda resultat för den målgrupp den berör, **bör interna faktorer som resurser och ledningens engagemang tydligt prioriteras.***

*Vidare bör **resurser göras tillgängliga och ledningens roll vara tydlig** med hög grad av tillgänglighet.*

Resultat från Norrköping

*”I Norrköping har antalet remisser från domstolen mer än **halverats** första halvåret 2017 i jämförelse med samma period år 2016.*

Från 66 inledda vårdnads-, boende- och umgänges-utredningar jämfört med 30 inledda 2017, en minskning med 55 procent”.

- Utveckla och testa ett strukturerat frågeverktyg för att undersöka barns situation – **barn DOORS**
- Systematiskt följa upp och utveckla kunskap om **riskbedömning** i familjerättsliga ärenden
- **Sprida DOORS** och erbjuda barn och föräldrar **samordnat stöd** utifrån identifierade behov

